

ET EAM QUAE LAODICENSIUM EST... Grec. την ήταν η αστεία, ειναι και εξ Λαοδίκειας. D. Chrysostomus et Theodoretus id notarunt iisdem verbis: Non dixit sam que est ad Laodicenses, sed quae scripta est à Laodicea, ita D. Chrysostomus et Theodoretus. Idem Patres opinantur Laodicenses ad Paulum scripsisse. Et in hoc sensu non male hanc Epistolam noster interpretari, ειναι και Λαοδικενσιον επιστολη επιστολη enim ejus est à quo scripta fuit. In qua opinione dicendum est quid unica et eadem Epistola D. Paulus respondit Laodicenses sibi scribentibus, et sucecurrit Colossensis bus non scribentibus, sed eodem morbo cum his laborantibus. Alii tamen volunt quid revera D. Paulus ad Laodicenses scriperit, suamque Epistolam Colos sensibus communicari voluerit, sed quid hanc Epis-

VERS. 17. — *Et dicit Archippo, etc.* Ut sensu sit: Dicte Archippo vestre Ecclesia presbytero, ut ministerium sibi ab Ephaphra discedente injunctum in his que Domini sunt, probè ad diligenter executetur. Certe Apostolus in Epistola ad Philonen vocat eum committitionem suam.

VERS. 18. — *Salutatio mea, med manu Pauli.* Hec verba cum iis qui sequuntur usque ad finem, affirmat Paulus sua manu se scripsisse loco salutationis, quā claudi soli epistola. Nam reliqua Epistolam totam

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximē notanda, et ad praxim redigenda.

1º Ex v. 2, disce quomodo orandum; assidue, attem, humiliari.

2º Ex v. 5 et 6, disce quomodo conversandum; prudenter et comiter. Ibidem vide quadam hac de re D. Joannis Chrysostomi axiomata.

stola fuerit perdita; que enim sub hoc nomine apparet, ab antiquis Patribus fuit semper reprobata. Alii potuit quod hec Laodicensi Epistola, de qua hic, sit eadem ac Epistola ad Ephesios, quae ad utramque Ecclesiam, Ephesiam et Laodicensem fuerit directa, sed quia Laodica Colossi propior erat quam Ephesus, ideò malum Apostolus inde trahi exemplar Epistole: hanc in re nihil certum.

VERS. 17. — *Archippo dicit...* Baronius Ephaphra putat episcopum Colossem, Archippum vero diaconum. Alii Ephaphra coadjutorem, et tandem successorem.

VERS. 18. — *Salutatio mea, Hucusque per amanuens scripsit Apostolus, hic propriā manu subscrībit et salutat. MEMORES ESTOTE VINCULORVM, etc.*

ipso dictante scriptam ab alio quopiam fuisse, existimat est.

Memores estote vinculorum meorum. Claram est in carcere scriptam esse hanc Epistola. Quod autem rogat ut vinculorum suorum memores sint, non sicut facit, quasi subdilat tacitū postulans; sed ut conformatur in fide, pro quā videtur ipsum tanta pati.

Gratia vobis. Amen. Greci codices hic subscrībunt: *Scripta ē Romā per Tychicum et Onesimum.*

siderio pressus, Athenis ad eos Timotheum misit ut eos in fide fulciret, et contra omnes adversariorum machinationes muniret.

Timotheus ad Paulum reversus (redit autem non Athens, ubi Paulus non demoratus est, sed Corinthum, in quā diū permanisit, ut patet ex Act. 18), Timotheus ergo ad Paulum reversus, laudavit Thessalonicensium fidem inexpugnabilem, ut Theodoretus: dixit tamē eis opus habere aliquā exhortationis doctrinā, de quibundis questionibus que apud eos movebantur.

Ob talēm nuntium gaudet Apostolus, optatque Thessalonicenses revisere; interim hanc ad eos scribit Epistolam.

In eius primo capite laudat eorum constantiam in fide, et patientiam in adversis.

In secundo, ut ad perseverantiam excitet, in memoriam eis revocat quantā sinceritate, quantoque zelo ipsi Evangelium praedicaverit.

simā spe resurrectionis consolator; cuius et modum describit. Postremo capite, ex eo quō tempus resurrectionis ac iudicii divini incertum sit atque inequum, admonet vigilandū esse, sandiscus operibus inembodium, ne iudicis dies impatiens opprimit. Quo loco addit et alia quedam praepēpē, brevia quidem sed utilitatem precipia. Hanc Epist. inter omnes Paulinas temporē primam esse censem ejus commentator Anselmi titulo, cui Baron., anno Christi 52, § 22, aliisque docet facile suffragamus. Constat enim scriptam esse non nullū postquam ad fidem conversi essent Thessalonicenses. Nam quid in vulgari argumēto Latinarum codicium scripta missa per Onesimum, scilicet eum quem Paulus Romæ Christiogitum in vinculis, prorsus nequit consistere cum iis qui dicuntur in hac Epist. in Timotheo ex Athens ad Thessalonicenses missa. Cum enim Paulus Athens pervenisset, atque illuc ad se Timotheum et Berœa Macedonia accesserisset, ut habetur Act. 17, sollicitus est metuens Thessalonicensibus, ne propter afflictionem

In tertio, narrat quomodo corum desiderio pressus, Atheni miserit ad illos Timotheum; et quomodo cognitū ex Timotheo ad se reverso eorum in fide constātiā, mirē gaudent, ob id Deo gratias agat, oretque Deum, ut eos revisere et in fide perficere sibi concedat.

In quarto, hortatur ad castitatem, ad fugam otii, ad honestum laborem; mortis proponit solatum, sciēt mortuorum resurrectionem, cuius modum excipit.

In quinto, ob incertitudinem dicti iudicii, hortatur ad vigilantium et ad omnia bona opera.

Grecæ et Syra in fine Epistola habent quid hanc Epistola scripta sit Athens: sed Baronius, an. 52, prolat scriptam fuisse Corinthi.

Omnium Epistolarum quas scripsit Apostolus hanc primam esse affratim D. Chrysostomus, Theodoretus, Baronius, quibus vixi docti subscriptiunt.

nes, quas post ipsius discissionem ab adversariis fidei patet, et animo commoverentur; rursus ad eos Athenis adiungit agens Timotheum misit, ut eos in diee confirmatione, atque in tribulationibus constaretur; quemadmodum ipse, cap. 3, hanc Epist. testatur. Porro Timotheus non Athens, ubi Paulus non diū moratus fuit, sed Corinthum ē Thessaloniciā ad eum reverti unā cum Sula, sicut Act. lib. narrat cap. 18. Atqui post adventum Timothei ē Thessalonicensium reveri scriptam esse hanc epist. ex eodem cap. 3 manifestum est. Ex quibus plane colligitur, et primo omnino scriptam esse (nolle enim inventiū Epistolarum Pauli scripta ante id tempus), et ē Corintho missam, non autem ex Athens, ut habet Grecorum codicium hypographie, tametsi cum eā sentiunt Athenas in Syriacis, et Theodoretus in Pafat. Epist. Pauli, aliisque nomulli. Falsum etiam illud, quod misit sit per Timotheum, ut in editione Syriacā ascibiliter. Nam Timotheus natus, coram est à quibus Epist. militavit, ut liquet ex ejus initio quod sic habet:

CAPUT PRIMUM.

1. Paulus, et Silvanus, et Timotheus, Ecclesia Thessalonicensium, in Deo Patre, et Domino Iesu Christo.

2. Gratia vobis, et pax. Gratias agimus Deo, semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione,

3. Memores operis fidei vestre, et laboris, et charitatis, et sustinuentis spē Domini nostri Iesu Christi, ante Deum et Patrem nostrum :

4. Scientes, fratres dilecti à Deo, electionem vestram;

5. Quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, se det in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos.

6. Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, ex cipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio spiritus sancti :

7. Ita ut facti sitis forma omnibus creditibus in Macedonia et in Achaia.

8. A vobis enim diffidamus est sermo Domini non solus in Macedonia et in Achaia, sed et in omni loco

CHAPITRE PREMIER.

1. Paul. Silvanus et Timothee, à l'Eglise de Thessalonique, qui est en Dieu le Père et en Notre-Seigneur Jésus-Christ.

2. Que la grâce et la paix soient avec vous. Nous rendons sans cesse grâces à Dieu pour vous tous, nous souvenons continuellement de vous dans nos prières,

3. Et nous représentant, devant Dieu qui est notre Père, les œuvres de votre foi, les travaux de votre charité, et la fermeté de l'espérance que vous avez en Notre-Seigneur Jésus-Christ ;

4. Car nous savons, ô frères chéris de Dieu, quelle a été votre élection ;

5. Parce que la prédication que nous vous avons faite de l'Evangile n'a pas été seulement en paroles, mais elle a été accompagnée de miracles, de la vertu du Saint-Esprit, et d'une grande abondance dégrées. Vous savez aussi de quelle manière nous avons agi parmi vous pour votre salut.

6. Et vous, vous étiez devenus nos imitateurs et les imitateurs du Seigneur, ayant reçu la parole parmi de grandes afflictions, avec la joie du Saint-Esprit.

7. De sorte que vous avez servi de modèle à tous ceux qui ont embrassé la foi dans la Macédoine et dans l'Achaea.

8. Car non seulement vous êtes cause que la parole du Seigneur s'est répandue avec éclat dans la Macédoine et dans l'Achaea, mais même la foi que

IN PRIMAM AD THESSALONICENSES EPISTOLAM Præfationes.

Thessalonica, que nunc Salonica dicitur, totius Macedoniae metropolis erat.

Aetorum cap. 17, narrat D. Lucas quomodo apostolus Paulus hanc in urbem advenerit, Evangelium in Iudeorum synagogā, per tria sabbata predicaverit; aliquos quidem Judeos, magnam verò gentilium multitudinem, et plures preseruum nobiles matronas, ad fidem converterit.

Thessalonicensium civitas Macedonia metropolis fuit, apud quos Paulus, postea quam Philippis digressus esset, Evangelium Christi non sine fructu predicavit, etiū Iudeis iusno studio contra nitentibus, quemadmodum refertur Act. 17. Hos igitur recentiores, quid inter domesticas persecutions in accepta fide constantes permanissemus, missis ad eos Epistola, collaudat, et leo gratias agit; interim sue personae commendationem admissemus, ut qui non, so-

Ibidem narratur quomodo, hanc de causa, Iudei Paulo et Evangelio invidentes, seditionem in eum concitatū: quam ut declinaret beatus Apostolus, a Thessaloniciā per noctem profectus, venit Berea, et Berea autem navigavit Athens.

Ex hujus Epistole capite tertio, v. 2, discimus quid D. Paulus, licet absens, Thessalonicensium tamen curam semper gerens, corumque salutis ardenti de-

līm purè atque sincere Christum iis annuntiasset, verum etiam ne eos gravaret, a sumptu accipiendo abstinuisse. Quod cum commemoraret, ex 2 Epist. certius intelligetur. Et hanc quidem agit 1, 2 et 3 capitula. Mox subiungit precepta vita christiana; ut conjugio castè utantur, et libidinum corruptelas fugiant, utique omni vivent, et res alienas non appetant. Denide ab immoderata tristitia quā mortuos ingebant quasi qui omnino peririssent, eos revocat, et certis-

fides vestra, que est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.

9. Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos; et quomodo conversi estis ad Deum à simulari, servire Deo vivo et vero,

10. Et expectare Filium ejus de celis (quem suscitavit ex mortuis), Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

ANALYSIS.

Paulus pro Thessalonicensibus continuas Deo gratias agit, et pro ipsis orat quoties ad Deum fundit preces; semper memor operatricis eorum fidei, laboriosae charitatis, speie sustinetum, v. 2, 5. In memoria illis reverentia admirandas circumstantias feridae ipsorum ad Christianum conversionis, facte per efficaciam sue predicationis, per virtutem miraculorum, per dona Spiritus sancti ipsis plene communicata. Hacque refractione confirmat eos in doctrina divinitatis confirmata, v. 4, 5.

PARAPHRASIS.

1. Paulus et Sylvanus, seu Sylas, et Timotheus, Thessalonicensis Ecclesia in Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo existenti, seu congregata.

2. Gratia vobis et pax. Gratias Deo semper agimus pro vobis omnibus, et mentionem vestri facimus in precibus nostris.

3. Indesinenter coram Deo Patre nostro, memores operum fidei vestra, et laborum charitatis vestra, et patientiae vestra, ob spem quam habetis in Dominum nostrum Jesum Christum.

4. Si quidem novimus, fratres mei, a Deo dicitur, qualis fuerit electio vestra, seu a mundo segregatio.

5. Quoniam nostra apud vos Evangelii predicatione facta fuit non verbali tantum explicatione, sed cum miraculorum potentia (seu patroline), cum communicatione Spiritus sancti donorum, cum plena et perfecta veritatis persuasione: vos ipsi scitis quales apud vos existiterimus, vestri causas (ut vos ad fidem converteremus).

COMMENTARIA.

VERS. 1. — PAULUS, ET SYLVANUS, ET TIMOTHEUS.... Paulus non se nominat hic apostolum, sicut alii, ob reverentiam Sylani, ne supra ipsum videatur extollere, ait Cajetanus. *Sylvanus*, ille idem qui Act. 18, v. 5, dicitur Sylas, fuitique comes peregrinationis Pauli, post discessum Barnabae, Act. 15, v. 40. Sylvanus autem et Sylas cumdem esse patet historian legenti. Ille D. Hieronymus vult scriba errorem esse, Sylamque legendum, non Sylvanum. Alii vero communiter putant nomen sic immutatum fuisse, ut fieret Latinum. Judici quippe sua nomina non rarosc immutabant, ut ea Graeca vel Latina redderent. *Sylvanus et Timotheus.* Prior nominatur Sylas, quia

VERS. 1. — PAULUS, ET SYLVANUS, ET TIMOTHEUS. Ecclesia Thessalonicensis. Subaudi scribunt, aut mitius hanc Epistolam. Est enim hic Sylvanus idem cum Sila, qui post discessum Barnabae, assumptus a Paulo

vons avec en Dieu est devenue si célèbre partout, qu'il n'est point nécessaire que nous en parlions.

9. Puisqu'eux-mêmes racontent, en parlant de nous, quel a été le succès de notre arrivée parmi vous; et comment, ayant quitté les idoles, vous vous êtes convertis à Dieu pour servir le Dieu vivant et véritable.

10. Et pour attendre du ciel son fils Jésus, qu'il a ressuscité d'entre les morts, et qui nous a délivrés de la colère à venir.

ANALYSIS.

Laudat eorum in fide conservandā constantiam, quā facti sunt omnes fideliū in exemplū, v. 7. Ab illorū eximia virtute et constantia Evangelium, non in reliquā tantum Macedoniā et Achaiā, sed et in omni circumquaque regione publicatum est, v. 8, 9. Hacque laude extimulat eos ad perseverandum in fide ubique celebri, et quā simulacris conversi sunt ad Deum vivum, et rerum, et Filium ejus Jesum Christum, v. 10.

PARAPHRASIS.

6. (Et sane non infelici successu,) nam imitatores nostri facti estis, et Domini nostri; quippe qui receperistis verbum Evangelii, cum gaudio Spiritus sancti, licet inter tribulationes multas;

7. Ita ut omnibus fideliū in Macedoniā, et in Achaiā, presertim exemplū constanter et alacriter proper fidei patiēti.

8. A vobis enim fama Evangelii, non solum in Macedoniā et in Achaiā manavit, sed et rumor fidei vestra erga Deum ubique sic sparsum est, ut non sit nobis necesse de vobis quidquam dicere.

9. Ipsi enim (qui in illis locis sunt) præveniunt nos, quae qualis fuerit ad nos noster accessus (quā efficacia), et quo pacto a simulacrum culti conversi estis ad Deum, ut illi relicias, coleretis Deum vivum et verum.

10. Et ut Filium ejus JESUM, quem suscitavit à mortuis, spe certa expectareis de celo venturum, quā nos eripiāt ab ira ventura.

COMMENTARIA.

antiquior, gravior et maius: quique adhenserat Paulo, antequam Paulus Timotheum in socium adhiceret. Vide Act. 16. Hos verò dius in salutatione assūmit Apostolus, quia Thessalonicensibus noti erant et clari, ut qui apud eos apostolicorum Pauli laborum socii fuerant. Assūmit autem eos et ut honoret, et ut illorum auctoritate et testimonio suam doctrinam confirmet. Ille D. Hieronymus vult scriba errorem esse, Sylamque legendum, non Sylvanum. Alii vero communiter putant nomen sic immutatum fuisse, ut fieret Latinum. Judici quippe sua nomina non rarosc immutabant, ut ea Graeca vel Latina redderent. *Sylvanus et Timotheus.* Prior nominatur Sylas, quia

In quibus mirare primò Pauli prudentiam, suos cooperarios sic honorantis et doctrinam suam (quavis coelestem et à Christo ipso edoctam) suorum cooperariorum testimonio confirmandis; secundo, Pauli modestiam sese suis cooperarios coequantis; tertio, ut socius evangelicae predicationis, etc. Eiusdem Sylae sub nomine Sylvani meminit Apostolus, 2 Cor. 4.

In Deo Patre et Domino Iesu Christo. Quia Ecclesia est in Deo Patre, etc. Dicitur autem esse in Deo Patre,

ordinatam modestiam se primum omnium nominantis. Et ex primo, discat Christi minister, quicunque sit, et quantumvis doctrinā et dignitate sublimis, suam aliorum testimonio doctrinam confirmare. Ex secundo, discat in cleris non dominari.

Ex tertio, discat quid sum possit et debeat ordinem servare ac primatum.

ECCLESIA THESSALONICENSENIS IN DEO PATRE ET DOMINO IESU CHRISTO, subaudi, existenti, vel congregata, seu coenit Deum Patrem et Dominum nostrum Iesum Christum. Vide plura in secunda Epistola ad Thess., cap. 1, v. 4. Presbyteros et diaconos non nominat, quia Ecclesia illa nondum erat benè formata, utopie recens et quasi nascentes.

GRATIA VOBIS ET PAX. Grec. addunt à Deo Patre et Domino Iesu Christo; idem habent D. Chrysostomus, Theodoretus. Non tamen legit Syrus, nec Athiopica versio.

VERS. 2. — GRATIAS AGIMUS DEO SEMPER... Docet eos se modestè gerere, propemodum dicens universum esse Dei virtutis, ait D. Chrysostomus. A Deo procedit omne bonum. Ille de omnibus recte facit et bonis deo gratiae sunt agenda. Sic autem gratias agit Apostolus, ut et oret pro Thessalonicensibus. Quibus docet duo nobis continui necessaria; gratias agere et orare, nec unum ab altero separandum. Ob beneficia semper gratiarum actio reddenda. Ob misericordias nostras semper imploranda misericordia. Hoc in omnibus Epistola docet Apostolus.

VERS. 3. — MEMORES... In Graeco huic versu junxit quod communiter in praecesis versus reponitur, scilicet, *indesinenter memores*. Ita etiam D. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, et post illos Eustius, Gorius, idque videtur convenientius, estque sensus: *Gratias agimus Deo semper PRO OMNIBUS vobis, MEMORIAM VESTRI FACIENTES...* Hoc semper ad gratiarum actionem et ad orationem extendit. Deinde explicans de quibus gratias agit semper, addit, *indesinenter memores coram Deo...*

OPERIS FIDEI VESTRE: seu, ut veritati Syrus, *operum fidei vestre*. Opera fidei sunt ea quae ex fide nascentur, fidemque perficiunt et compluant. Hoc opus fidei in Thessalonicensibus fuit præsertim constantia in periculis et in persecutione. Institutum vestrum et constantiam nemo flexit: hoc est opus fidei, ait D. Chrysostomus.

anquā efficiente et gubernante principio. In Christo, ut salutis ejus, per meritum sua passionis, auatore.

VERS. 2. — GRATIA VOBIS, ET PAX, videlicet multiplicetur. *Gratia* sermone apostolico significat beneficium Dei gratuitum ad salutem pertinens; ut est fides, justitia, ejusque partes et incrementa. *Pax* autem est ejusmodi bonorum quietia possessio.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, etc. Id est, pro beneficis in vos omnes collatis; qualium numeris postea enumeratur, ut fidei, charitatem, sustinientiam seu patientiam. Nam fides ex operibus ostenditur; charitas laborem reddit levem ac facilē; et spes patientiam gignit. Quod enim speramus, per patientiam expectamus.

Ante Deum et Patrem nostrum; id est, coram Deo,

Et LABORIS ET CHARITATIS. Secunda conjunctio et non est in Greco, nec in Syriae, nec in Arabicā, nec in Athiopicā versionibus, nec in D. Chrysostomo, nec Theodoreto: qui omnes legit et *laboris charitatis*. Eius putat illud et irreproesse negligenter scribere legendumque et *laboris charitatis*. *Labor charitatis* est labor ex charitate susceptus: Thessalonicenses autem ex charitate laboraverunt, ut seditionem contra Paulum concitatam sedarent, et ut eum è periculo liberarent. Laboraverunt et passi sunt ut fidem ipsi servarent, ut infirmos in fide corroborarent, ut eogenos suis facultatibus adjuvarent, sicut dicitur cap. 4, v. 10. Horum autem laborum coram Deo Paulus erat indebet memor.

ET SUSTINETIA SPEI DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI, id est, patientie, seu perseverantie, quam haec memores servabunt omnes in Dominum nostrum Iesum Christum. Neque enim, ait D. Chrysostomus, uno tantum tempore fuit illa persecutio, sed perpetua: neque solum cum Paulo magistro bellum gererant, sed etiam cum discipulis. Non obstante tali persecutione, perseverantibus Thessalonicenses, et constanter à concubibus suis passi sunt quae fideles Jerosolymitanis à Judeis, capite 2, v. 14. Ob hanc constantem perseverantiam Paulus Deo gratias agit. Congru autem dicitur *sustinentia spei*, quia spes salutis aeterna à Christi promissis patientiam producit et perseverantiam in adversis. *Sustinentia spei Domini nostri Iesu Christi.* Ambrosius habet *expectationis spei*, id est, spei expectationis Domini nostri Iesu Christi, seu adventum Domini nostri Iesu Christi. Nec contemnendum puto hanc interpretationem; utpote que responderet ultimo versus hujus capituli, et *exspectare Filium...* et præterea conformis est devotioni et præcepti quaque alibi sepè commendat Apostolus, scilicet ex parte Iesu Christi judicem, qui præmet et glorificet in se credentes et sperantes.

Observationes dogmaticæ et morales.

Ex tribus epithetis hic a beato Paulo theologicis virtutibus attributis, disce primum quid fides debeat esse operatrix, non iners et otiosa, sed operum effectrix. Sit autem fide fructus quis agit, sic sine opere frustra quis credit. Per opera et per patientiam debet ostendi fides. Hinc D. Chrysostomus: Si credis, omnia patere; si autem non pateres, non credis: an non enim sunt ejusmodi quae promissa sunt, ut vel mille mortes ele-

quam suscepimus Evangelio Thessalonicenses ostenderant, ut docet Act. cap. 17.

Et laboris, et charitatis. Idem est, labor charitatis, id est, labor et molestia, quam sustinerunt proper amorem Christi dilecti sui. Laborem charitatis intellegi laborem ex charitate susceptum.

Et sustinentia spei Domini nostri Iesu Christi. Tres virtutes mysticas Thessalonicensibus attributae: fides, charitatem et spem; quibus singulis propriam adaptat: fidei, opus; charitati, laborem; et spes, sustinientiam seu patientiam. Nam fides ex operibus ostenditur; charitas laborem reddit levem ac facilē; et spes patientiam gignit. Quod enim speramus, per patientiam expectamus.

curus sit qui credit? Propterea regnum celorum et immortalitas et vita eterna; qui ergo credit, omnia patietur, hucusque d. Chrysostomus. Secundo, quod charitas sit laboriosa: diligere nullus labor; germane et sincero diligere, nullus labor, ait d. Chrysostomus. Quia, ut ait Theodoretus, ferenda sunt fratris defecta, si invideat si irascatur, si efficerat, si ingratis animi vitio faboret: fine laborem charitati conjungit apostolus. Tertio, quod spes si patiens, perseverans et sustinens ob premium aeternum.

ANTE DEUM ET PATREM NOSTRUM. Hoc non legit Syrus, nec Arabica versio, referri autem debet ad mores, scilicet, mentores *ad Deum*; aliqui tamen referunt ad opus fidei et laborem et sustinentiam, quae sunt *ante Deum*, id est, sine fide, veri et sincere coram Deo, vel secundum Theophylactum, quae sunt *ante Deum*, id est, quas videt Deus, et quarum reddit marodem.

VERS. 4. — SCIENTES, FRATRES...; *gratias agimus, scilicet*, si quidem novimus, ut post Syrum dixi in paraplasti.

ELECTIONEM VESTRAM, scilicet ad fidem et ad gloriam, seu vestram a mundo infidei segregationem, ut in regnum Filii Dei, per Baptismum transferremini, et, si in fide et gratia accepisti perseveratis, vestram ad gloriam electionem.

VERS. 5. — QUA EVANGELIUM NOSTRUM. Scimus, inquit, electionem vestram, et quales illa fuerit, quia nostra apud vos evangelice doctrine promulgata.

NON FUI AD VOS IN SERMONE TANTUM, id est, facta fuit a nobis non simplici verborum expositione, seu non sicut intra fidei,

SED IN VIRTUTE, id est, sed fuit per virtutem mirorum comprobata;

ET IN SPIRITO SANTO, fuit per communicationem charismatum Spiritus sancti confirmata; scilicet per dominum linguaum, propheticæ, curationum, etc., que tunc communiter recipiebantur, etiam visibiliter;

ET IN PLENTUDINE MULTA, fuit demum plene et perfecte certificata. Grac., *et ceteropere. Syr.*, in persuatione vera. Arab., in persuatione multa. Idem Theophil., id est, in plena certitudine et perfecta persuatione, ita ut nihil defuerit eorum que facerent ad plena vobis suadendum Evangelii veritatem.

Sicut ipsi scripsit, id est, vos ipsi mihi testes estis qualiter apud vos, salutis vestre causa, conversati fuerimus; scilicet, tanquam si nutrit foreat filios suos...

qui quidem est pater noster per spiritum adoptionis. VERS. 4.— *Scientes, fratres, etc.*: q. d.: Scio ex signis et conjectura: quod scilicet vestra fides, constante, patientia, charitatis opera video, inde scio, id est, probabiliter colligo, vestram electionem, id est, vos esse electos ad gloriam et amicitiam Dei, et, si in ea perseverabis, ad gloriam et frumentum ejusdem, Ita Theophil.

Vers. 5. — QUA EVANGELIUM NOSTRUM non fuit nisi in sermone tantum, sed et in virtute, id est, potentia et efficacia mirorum confirmatione fuit; et in Spiritu sancto, id est, in largititate Spiritus sancti et donorum eius.

Et in plenitudine multa. Plenitudinem multam vocat

cupide voleas non solum vobis Evangelium tradere, sed et animas nostras, ut ipse explicat cap. 2, v. 6, 7, 8, et sequentis Epistole cap. 5.

Cessarunt jam miracula Evangelii doctrinam confirmantia; caveat tandem evangelicus concionator ne sua predicatione stet intra verba, seu sit in sermone tantum, sed opere verba comprobet, conversatione demonstret ei que verbo docet; sanctæ vite exempla sint illius miracula, seu sint illi miraculorum viæ.

VERS. 6. — ET VOS IMITATORES NOSTRI... Et sane non me meorum paenitit laborum; adeo felix fuit enim successus. Vos enim nostri non tantum imitatores facti estis, sed plus est, Christi Domini.

EXCIPENTES VERBUM..., in hoc sciatis, quod Evangelii verbum cum Spiritu sancti gaudio receperitis, licet medias inter tribulationes multis. Læte Act. cap. 17, et videbis quod hoc ipso tempore quo Thessalonenses Evangelium recipiebant, multa passi sunt proprii illo, non constanter tantum, sed et alteriter et cum spirituali letitia. Et in hoc imitatores facti sunt Pauli et aliorum apostolorum, qui propter Evangelium molli passi sunt gaudentes: *Iusti apostoli gaudentes à conspectu concitæ*, etc. Christi Domini facti sunt imitatores, qui tot et tanta pro nobis pertulit, quippe passionem suam reputavit glorian, Patri suo dicens: *Clarifica me...*

Observationes morales.

Pape! exclama d. Chrysostomus, quantum encoumum! Discipuli repente facti sunt magistri; non soli audierunt verbum, sed ad idem pervenerunt fastigium ad quod Paulus; sed hoc nihil est: *Imitatores facti estis Domini*.

Hinc primò eroebuscis, quia veteranus, post tot annos in fide transactos, non gaudeas, immo tristaris, geniis et relicturis in passionibus quas illi tyranni tuferunt alacerit et gaudentes.

Secundò, disci a quo, et quomodo, fiat illa mirabilis unio tribulations et gaudi in corde fidei. Hoc Christianismū secretum et quasi mysterium explicat d. Chrysostomus, dicens: Afflictio est in corporibus, et gaudium in spiritualibus, etc. Sicut in igne rōre aspergebant treu iusti, ita vos quoque in afflictionibus. Sed quomodo illi non est natura ignis rōre aspergere, sed sibiantis spiritus, ita hic quoque; non est enim nature afflictionis gaudium procreare, sed propter Christum persessionis et rōre profundatis Spiritus, constituentis in quiete et recreatione per

omnia argumenta quibus plenam Evangelio suo fidem faciebat, putat miracula, linguis, prophetias, sanctificationem, patientiam, etc.

Sicut scitis quales fuerimus in vobis propter nos, quomodo fuerimus inter vos conversari vestre salutis causa. Significari vult humilitatem conversationis sua tantam, in immoriori juri at potestatis sua, cum labore et fatigatione mandatis operaretur; scilicet ut a gratia doctore commendabitus redderetur Evangelium.

Vers. 6. — ET VOS IMITATORES NOSTRI facti estis, etc. Spiritus sanctus, qui per tribulationes bona celestia et divina reprobavit, efficit ut homino lice bona sibi proponens in tribulatione, quod magis affligitur, eò magis gaudent.

fuerit Macedonum gens in totâ Graecia, ex d. Chrysostomo. Adda quod è Thessalonici, Macedonia metropolis, mercatores mulci per totam Graeciam negotiabantur: hinc fama facile propagabatur. Tantum potest virtutis exemplum! Est quasi bene oles unguentum, aeren odore suo perfundens. Quasi tuba clarè resonans, totum locum sono suo repens.

Vers. 9. — IPSI ENIM DE NOSBIS ANNUNTIANTE, id est, prævenit nos ubique fama, et ab aliis audimus quæ dicere volumus; nimurum ipsi referunt quæ fuerit apud vos accessus noster, et quales erga me et Evangelium fueritis, quod etiam cum vite vestre periculo suscepistis; quian promptè à simulariorum cultu converstiis ad Deum, ut, illis statim relictis, coleretis Deum vivum et verum.

Vers. 10. — ET EXPECTARE FILIUM..., id est, et expectaretis, de cœlo Jesum Christum Filium Dei, Redemptorem nostrum, quem Deus SUSCITAVIT A MORTUIS, qui nos eripiat à pena damnationis aeternæ, quæ impis et infidelibus superventura est, nosque corona dona aeternæ.

Vers. 7. — ITA UT FACTI SITIS FORMA. Grac., typus, exemplarum quod imitentur omnes Christiani, non Macedonia tantum, in quā degitis, et Achæia, vobis vicine, quā scribo vobis, sed et qui sunt in toto orbe.

Notat Theophylactus quod non sicut facti forma, ut erederent alii, nam enim credebant, sed quomodo oportet credere; nimurum cum fervore et promptitudine ad pericula. Magna laus prælusionis Macedonibus, genti maxima et insigni, quā Alexander, id est dictus Macedo: major prælusionis Achæis, sapientia celebrissima; in Achæis enim erant Athene et Corinthus: at maxima universo orbi prælusionis, iuxta id quod sequitur:

Vers. 8. — A VOBIS ENIM DIFFAMATUS, id est, divulgatus est, etc. Grac., personum sermo Domini, id est, fama Evangelii et Christianismi non solum in Macedonia et in Achæia,

Sen et in omni loco, scilicet, ubi fideles; vel est hyperbole significans, quaqueversus fides vestra, que est in Deum, exiit. Grammatice debuit dici, in omnem locum, sed quia prius dixerat: *In Macedonia...*

PROFECTA EST. Grac., exit. Syr., audita est; rumor scilicet et fervor fidei vestre ubique audiens est: ita ut non sit nobis necesse quidquam de vobis loqui. Hec hyperbolica non videbantur, si spectaret quā insignis

Vers. 7. — Ita ut facti sitis forma, id est, exemplaria, typi, et in exemplum, omnibus credentibus in Macedonia et in Achæia.

Vers. 8. — A vobis enim, à vestra fide, patientia, constantia, zelo, diffamatus, divulgatus est sermo Domini. A vobis manavit fama sermonis Domini, id est, prædicationis evangelicae.

Non solum in Macedonia, et in Achæia. In Macedonia, inquit, in quā vos estis; et in Achæia, in quā sum ego.

Sed et in omni loco fides vestra, rumor et fama fidei et sanctitatis vestra; quod est in Deum, in Deum, erga Deum; profecta est, hoc est, dimanavit.

Ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. Id est, ut nobis non sit opus apud alios expondere ac referre quantum apud vos fructum fecerit semen verbi Dei;

jam enim fama sermonem nostrum preceperit.

Vers. 9. — Ipsi enim de nobis annuntiant quædam introitum habuerimus ad vos. Ipsi homines annuntiant quod noster ad vos adventus refutus fuerit immensis mortibus. Vos tamen non estis offensi in nobis.

Et quomodo conversi estis ad Deum à simulari, servire Deo vivo et vero, ita ut serviretis Deo viventi.

Vers. 10. — Et expectare Filium ejus de celis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum. Id est, et in celis ejus Jesum, quem a mortuis suscitavi, spe certa expectaretis de celo venturum, scilicet fidelis vestra remuneratorem; qui vos ad eandem secum gloriam asserat.

Qui eripiat nos ab ira venturâ. Id est, qui eripit, qui nos liberat à pena damnationis aeternæ, quæ superventura est impis et infidelibus.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notandam, et ad praxim redigenda.

1° Nota v. 2, praxim Apostolo nostro consuetam, et quia in omnibus suis Epistolis pergit et docet, Deo gratias agens, simul et Deum orans. Hincque dico duo frequenter, et quasi continuè, facienda: Deo scilicet gratias agere, Deumque deprecari. Ipsi gratias agere ob tota accepta beneficia; misericordiam ejus semper implorare ob indesinentes miseras nostras. Vide v. 2.

2° Nota v. 3, tria virtutibus theologicis attributa epitheta: fides operatrix, charitas laboriosa, spes sustinens. Hincque in te reflexus attende num haec virtutes tales sint in te. Erubescit ob præteritum. In posterum studio ut tua fides sit operatrix, non iers; charitas laboriosa, non otiosa; spes sit patiens, ex-

CAPUT II.

1. Nam ipsi scitis, fratres, introitum ad vos, quia non inanis fuit;

2. Sed ante passi et contumelias affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Evangelium Dei in multâ sollicitudine.

3. Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo;

4. Sed sicut probati sumus a Deo, ut credereetur non his Evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.

5. Neque enim aliquando fuiimus in sermone adulacionis, sicut scitis; neque in occasione avaritiae: Deus testis est:

6. Nec querentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis,

7. Cum possemus vobis oneri esse ut Christi apostoli; sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si matrix fovent filios suos.

8. Ita desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis, non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras; quoniam charissimi nobis facti estis.

9. Memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigationis; nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, predicavimus in vobis Evangelium Dei.

10. Vos testes estis, et Deus, quām sanctè, et justè, et sim̄ querelā, vobis, qui creditistis, fuiimus;

11. Sicut scitis, qualiter unumquemque vestram (sicut pater filios suos),

12. Deprantes vos et consolantes, testificati sumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in suum regnum et gloriam.

13. Ideò et nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cùm accipissetis a nobis verbum auditum Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui creditistis.

14. Vos enim imitatores facti estis, fratres, Ecclesiarum Dei, que sunt in Iudeæ in Christo Iesu: quia

spectans Dominum nostrum Jesum Christum liberatorem.

5° Nota ex v. 6, christianum patiendi modum, scilicet cum gaudio, et ibidem dicere à quo tale gaudium, ut in tribulatione positus ad eum recurras. Ibidem dico quod non sit major christiano gloria quam pro Christo pati.

4° Ex v. 9 et 10, dicere ad veram et perfectam conversionem necessaria, qua vide in observatione morali. Ibidem nota que sit vero christiano, et in Christum perfecte credenti, maxima consolatio; scilicet expectare Jesum Christum, Dei Filium, pro nobis passum, et Judicem, et Salvatorem.

CHAPITRE II.

1. Car vous-mêmes, ô frères, vous n'ignorez pas que notre arrivée vers vous n'a pas été vainne :

2. Mais après avoir beaucoup souffert auparavant, comme vous savez, et avoir été traités avec outrage dans les Philippines, nous ne laissâmes pas, en nous confiant en notre Dieu, de vous prêcher hardiment l'Évangile de Dieu parmi beaucoup de combats.

3. Car nous ne vous avions point préché une doctrine d'erreur ou d'imprécision, et nous n'avons point eu de sens de tromper.

4. Mais comme Dieu nous a choisis pour nous confier son Évangile, nous parlons ainsi, non pour plaire aux hommes, mais à Dieu, qui voit le fond de nos coeurs.

5. Car nous n'avons usé d'aucune parole de flatterie, comme vous le savez : et notre ministère n'a point servi de prétexte à notre avarice; Dieu en est témoin :

6. Et nous n'avons aussi recherché aucune gloire de la part des hommes, ni de vous, ni d'aucun autre.

7. Nous pouvions, comme apôtres de Jésus-Christ, vous charger de notre subsistance; mais nous nous sommes rendus petits parmi vous, comme une mère qui a soin de nourrir ses enfants.

8. Ainsi, dans l'affection que nous ressentions pour vous, nous aurions souhaité de vous donner, non seulement la connaissance de l'Évangile de Dieu, mais aussi notre propre vie, tant était grand l'amour que nous portions.

9. Car vous nous souvenez, ô frères, de la peine et de la fatigue que nous avons souffrées, et comme nous vous avons apporté l'Évangile de Dieu, en traînant de nos mains jusqu'au ciel, pour n'être à charge à aucun de vous.

10. Vous êtes témoins vous-mêmes, et Dieu l'est aussi, combien la manière dont je me suis conduit envers vous, qui avez embrassé la foi, a été sainte, juste et irreprochable;

11. Car vous savez que j'ai agi envers chacun de vous comme un père envers ses enfants.

12. Vous exhortant, vous consolant, et vous conjurant de vous conduire d'une manière digne de Dieu, qui vous a appelés à son royaume et à sa gloire.

13. C'est pourquoi aussi nous rendons à Dieu de continues actions de grâces, de ce qu'ayant entendu la parole de Dieu que nous vous précions, vous l'avez reçue, non comme la parole des hommes, mais comme étant, ainsi qu'elle l'est véritablement, la parole de Dieu, qui agit en vous qui êtes fidèles.

14. Car, mes frères, vous êtes devenus les imitateurs des Églises de Dieu, qui ont embrassé la foi de Jésus-Christ dans la Judee, ayant souffert les mêmes

cadem passi estis et vos à contribubilibus vestris, sicut et ipsi à Iudeis :

15. Qui et Dominum occiderunt Jesum, et prophètes, etros perseruti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur,

16. Prohibentes nos gentibus loqui ut salve stant, ut implante peccata sua semper; pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

17. Nos autem, fratres, desolati à vobis ad tempus horas, aspectu, non coribus, abundantiū festinamus faciem vestram videre cum multo desiderio;

18. Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedit nos Satan.

19. Quis est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloria? Nonnos autem dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu ejus?

20. Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

ANALYSIS.

Eodem motivo quo supra, ut eos scilicet consolatur, et ad perseveriam excitet, suum ad illos accessum emittat, predicationis sue sinceritatem, zelum, sanitatem et successum exponit.

1° Revocat illis in memoriam quomodo, licet multa iam propter Evangelium passus esset Philippis, libet tamen ad eos accessum, audacter prædicavit, quamvis magno cum periculo, v. 1 et 2.

2° Predicationis sue materialm et animum exponit. Quod material, sancta fuit et sancta, et quals à Deo tradita, v. 5. Quoad animum, purus et divinus fuit: non anima placendi hominibus, sed Deo; non anima sue cupiditatis serviendo, v. 5, 6. In eo cum posset ab eis exigere vita necessaria; ne quicquam gravaret.

PARAPHRASIS.

4. Quid opus est ut vobis hic referam quod ubique fama celebrat de nostro ad vos accessu: nam vos ipsi, fratres, scitis quem et qualum fructum habuerit.

2. Nostis quid fecit Philippis, antequam ad vos veniremus, multis malis affecti fuissimus et contumelias affecti (utpote flagellis casi), liberè tamen et interpellè ausi sumus, Dei gratiâ nisi, vobis ipsum Evangelium predicare, multo licet cum periculo, et anxiate magnâ.

3. Et merito id ausi sumus in Domino, consci scilicet quid prædicatio nostra, nec falsa, nec fallens esset; nec impura docens, nec alieulo dolo aut hypocrisi conjuncta.

4. Sed sicut nobis à Deo probatis Evangelium communissimum est, sic illud sincerè prædicamus (nihil adulterantes), quippe qui hominibus placere non querimus, sed Deo corda nostra insipienti et scrutanti.

5. Vos ipsi scitis quid placentia et adulatio verba nunquam sectati fuerimus (sed utilia), Deus ipse seit quid non prædicavimus animo pecunia cupido (seu ut captare nos occasionem nos avare ditandi),

6. Nec animo humanae glorie cupido, illam nec à vobis, nec ab aliis quisivimus unquam.

4. Precibus exhortati fuerimus (ad fidei constan-

ti-

persécutions de la part de vos concitoyens que ces églises ont souffertes de la part des Juifs;

15. Qui ont tué même le Seigneur Jésus, et les prophètes, etnos perseruti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur,

16. Prohibentes nos gentibus loqui ut salve stant, ut implante peccata sua semper; pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

17. Aussi, ô frères, ayant été pour un peu de temps séparés de vous, de corps, non de cœur, nous avons désiré avec d'autant plus d'ardeur et d'empressement de vous revoir.

18. C'est pourquoi nous avons voulu aller vous trouver: et moi Paul j'en ai eu le dessein plus d'une fois; mais Satan nous en a empêchés.

19. Car quelle est notre espérance, notre joie, et la couronne de notre gloire? N'est-ce pas vous qui l'êtes devant Notre-Seigneur Jésus-Christ, au jour de son avènement?

20. Car vous êtes notre gloire et notre joie.

tiam, consolati simus mortos (ob persecutions), denique obtestati simus ut vitam duceretis Deo dignam, qui vos, opera nostra, vocavistis in suum regnum suumque gloriam, id est, ad Ecclesiam.

43. Ideo et nos assidue Deo gratias agimus quodcum per nostram predicationem audiretis verbum Dei, seu doctrinam evangelicam, suscepistis illam, non ut doctrinam hominum, sed ab hominibus inventam, sed, ut est revera, verbum Dei, seu doctrina a Deo revelata; (quod ex ipsis effectibus demonstratur) cum potenter operetur in vobis credentibus.

44. Vos enim imitatores facti estis Ecclesiarum christianarum que sunt in Iudea; eadem quippe passi estis concubis vestris quae Judei christiani a suis contributibus. (Incarcerati fuistis, rapinam bonorum vestrorum tolerasti.)

45. Qui Iudei Dominum Iesum occiderunt, et eos propios prophetas; qui et nos apostolos persecutus-

ter; qui Deo disiplinat et sunt exosi; qui omnium hominum saluti adversantur;

46. Domini prohibent nos gentibus verbum salutis loqui, ut ei credentes salvae fiant; hoc restabat, ut peccatorum surorum implerent measuram; pervenit enim in illos ira Dei usque in finem permanens.

47. Nos autem, fratres, vobis (velut clarissimis filiis) orbi, licet ad tempore, et aspectu duximus, non affectu, vehementissime tamen studiavimus, et operam dedimus quam citius videre vos.

48. Propterea, hunc desiderio pressi, voluimus venire ad vos, et ego nominatus Paulus, senec et iterum, sed obstiti Satanas.

49. (Neemirum, si id ardentissimum desideravimus;) quae est enim nostra spes, aut gaudium, aut glorisum deus et ornamenti? Nomen vos, et coram Domino nostro Iesu Christo, cum ad iudicium redierit? supple estis spes nostra, gaudium et corona. Ita sane, vos estis gloria nostra et gaudium nostrum.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — **NAM IPSI SCITIS, FRATRES...** Ultimus primi capituli versibus breviter dixi quod ubique fama celebret suum ad Thessalonicenses introitum et sinceram Thessalonicensis conversionem ad Deum vivum: hic autem, ut eos soletur et ad perseverandum excitet, paulo fusis enarrat ipse hunc suum ad eos accessum. Non opus est ut de eo voles loquar, *vos enim ipsi, fratres, illius testes oculati fuistis; scitis, experientia, quia non fuistis inane, id est, inestimabiles fructu. Modesta expressio significans: Scitis quantum et qualem fructum habuerit. Non sicut vaetus, sed plenus, ait D. Thomas.*

VERS. 2. — **SED ANTE PASSI...** Primum tangit breviter, et in memoriam revocat, mala et proba que Philippis, antequam Thessalonicensi veniret, passa erat. Vide Act. apostolorum cap. 16. Nostis quid, antequam ad eos accederemus, Philippis publice fueramus virginis easi, incarcerated, pluribus malis impietatis. At non cessimus ignominia simul et plagi affecti; immo nobis inde fiducia, unde contumelia; inde nobis crevit animus, unde alias vultus erubescit. Licet ergo propter Evangelium impediti, virginem publice easi; liberum tamen et audacter idem Evangelium vobis aut sumis predicare, etiam cum magno labore et periculo, quia multi nobis obstabant.

IN MULTA SOLlicitUDINE. Grac., in multo agone, seu certamine.

Observationes dogmaticae et morales.

Nota huius vero et fidelis predicatoris signum; si in pressuram propter Evangelium positus, verbum Dei pra-

cessit, et libenter tamen et audacter idem Evangelium vobis aut sumis predicare, etiam cum magno labore et periculo, quia multi nobis obstabant.

VERS. 3. — **Nam ipsi scitis, etc.** Id est, fructu vaenum, sed validem fructuosum.

VERS. 2. — **Sed non nisi, id est, nullis afficti, et continuatis affecti (sicut scitis), in multo sollicitudine,** id est, in multo agone, lucta, certamine.

VERS. 5. — **Exhortatio enim nostra non de errore fuit; q. d.: Non ostendavi falsa dogmata, ut faciunt philosophi et gentium doctores et sacerdotes. Neque de immunditate; q. d.: Non docui immunda, sive car-**

dicia non timet, si in Deo fidens, passione gaudens, fiduciam predicandi non amittit, lugens predicatoris sermo non erit vacuus, sed fructuum plenus. Nota et mirare simul Dei omnipotens erga servos suos voluntatem. Paulus, divino monita et iussu, in Macedonia vadiit Evangelium praedicaturus; Deo tamen sita velente, Paulus Dei servus, Deo obediens, ibi virginis caditur, incarcerated, multa malis et probris impeditur. Vide Act. 16, v. 9. Adeo verum est quod Dei electos suos velit ad exemplum Christi Filii sui pati. Adeo verum est quod religio christiana, in cruce fundata, cruce sit multiplicanda. Adeo verum est quod salutis nostre et aliena gratia sit in humilitate et patientia fundata. Fides sicut granum frumenti non multiplicatur, nisi mortificetur; quod duris tractatur, eo uberior crescit et dilatatur. Hinc Augustinus, serm. 9 de Divers., c. 4: Quasi semine sanguinis impleta est martyris terra, et de illo semine seges surrexit Ecclesia. Labor ergo et humiliatio in animarum ministerio quadruplicem sunt. *Bene patientes erunt ut ammenti; psalm. 61. Cor summum scrutetur hic animarum minister.*

VERS. 5. — **EXHORTATIO ENIM NOSTRA...** Secundum, explicat quid fieri predicationis situs animus et materia. Grac.: *Nam exhortatio nostra non ex impostura, neque ex immunditate.* Istud ex predictantibus animum indicat. Quasi diceret: Predicatio nostra non fuit animo mentes vestras errore decipiendi, aut corda vestra impuris sermonibus corrumpendi, aut vos dolio aut fraude aliquam circumveniendi. Vulgata nostra per particulam de materiam potius concionis signifi-

bestate, andicula usi sumus, *loqui ad vos, at loquendum et predicandum vobis Evangelium Dei, in multa sollicitudine,* id est, in multo agone, lucta, certamine.

VERS. 5. — **Exhortatio enim nostra non de errore fuit; q. d.: Non ostendavi falsa dogmata, ut faciunt philosophi et gentium doctores et sacerdotes. Neque de immunditate; q. d.: Non docui immunda, sive car-**

Fiduciam tamen habimus in Deo nostro; id est, li-

cat, non fuit DE ERRORE, seu impostura; falsa dogmata non docui, sicut philosophi; non impura, sicut Simoniani; non dolosa, utilitati nostrae subdolè venantes, ut pseudo-apostoli. Non fui impostor, non ebocena docui, non utilitatem meam in Evangelii prædicacione subdolè quesivi. Argumentum vera religionis est sanctitas doctrinae, et puritas vita. Pura autem fuit et divina doctrina nostra, purus et divinus fuit noster predicandi animus.

VERS. 4. — **SED SICUT PROBARI...** Quippe predicanus, ut decet precones à Deo probatos, et ad id munus electos et missos. Prædicavimus, inquit, non ut humane serviorum cupiditati; sed ut divine placuerimus Majestati, cordium nostrorum inspectrici.

VERS. 5, 6. — **NEQUE ENIM ALIQUANDO...** Probatis quod Evangelium sincerè et coram Deo predicaverit, non animo hominibus placendi aut suis cupiditatibus serviendo. Si hominibus placere studiavimus, adulatio-rii sermonibus usus fuisset: vos autem ipsi testes estis quod assessoribus verbis nunquam usus fuerim. Si in Evangelii prædicacione cupiditati servire voluisset, maximè vel divitiarum, vel gloriae cupiditati. Deum autem testem appello quod nec ex parte studi, nec glorie; quam nec à vobis, nec ab aliis quasvis. Thessalonicenses testes appellant quod non fuerit adularius, quia res extera, de qua homines testificari possunt: *Sicut scitis. Quid vero avaritia aut superbicie animo non predicaverit, Deum ipsum testem advocat, quia intentio soli Deo nota: DEUS TESTIS EST.* Tria huius notitiae via pseudo-apostolorum, scilicet hominibus adulari, quersum ex Evangelio venari, glorian suam quærere.

VERS. 7. — **CUM POSSEmus VOBIS ONERI ESSE...** Pergit probare quod nec ob avaritiam, nec ob gloriam predicaverit. *Cum possemus vobis oneri esse, id est, alimenta, et alia vita necessaria, à vobis exigere: sequum enim est ut qui Evangelio servit, de Evangelio vivat.* Ille Christus ordinavit 1 Cor. 9, v. 14.

SED FACTI SUMUS PARVULI IN MEDIO VESTRUM, id est, nostro juri et auctoritate cedentes, non potestatem ullam, nec auctoritatem allegantes, *facti sumus parvuli, humiles et demissi inter vos.* Ecce humilitas superbicie opposita.

Neque in dolo, quasi in tradendo Evangelio non Christiani gloriam, neque salutem vestram, sed lucrum et gloriam nostram spectaremus.

VERS. 4. — **Sed sic ut proboli sumus à Deo;** id est, electi: Deus enim Paulum probavit, id est, elegit, et eligendo dignum et probatum fecit apostolum et Evangelii præconem: Act. 9.

Ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, Ita cum omni fide, sinceritate et integritate illud prædicamus.

Non quasi hominibus placentes, hoc est, placere eu- plientes et satagantes; sed Deo cupientes placere, cuius in Evangelio predicando ministri sumus. Qui probat corda nostra, id est, expedit et explorat intentionem, desideria et fundum cordis nostri.

VERS. 5. — *Neque enim aliquando fuimus in sermo- ne adulatio-rii, sicut scitis.* Id est, nunquam studium nobis fuit vobis assentiri; non fuimus vobis locuti placentia, sed utile; quemadmodum ipsi nostros ac testari potestis.

TANQUAM SI NUTRIX FOVEAT FILIOS SUOS, id est, facti sumus inter vos quasi mater nutritus propriis filios blandi foveat et nutriens. Ecce beneficentia et liberalitas avaritiae opposita.

Note litterales.

Nota primò quod duplex possit esse sensus hujus nominis *oneri ē p̄z̄z̄.* Primus: *Oneri vobis esse*, aliamenta exigentes a vobis. Secundus, quem sequuntur multi Greci: In pondere et auctoritate apud vos esse; seu cum possenus apud vos auctoritatem nobis vindicare, ut apostoli Christi. Sed priorem puto naturaliorem, quia vox Graeca, ē p̄z̄z̄, onus, onerare, gravare, apud Apostolum gravamen sustentationis frequenter et multis in locis significat; nullibi auctoritatem, seu gravitatem auctoritatis, ut bene notat Estius.

Nota secundò quod ubi nostra Vulgata habet: *Facti sumus parvuli*, Graeca habent: *Facti sumus lenes*, blandi ac benevoli. Quod sensum, parum refert, cum parvuli in Evangelio nobis à Christo dentur in exemplum humilitatis et lenitatis. Quod litteram, afferat, vocum hanc fecit differentiam lectio[n]is. Noster interpres in suis manuscriptis habuit *v̄z̄z̄, parvuli.* Graeca minime habent *z̄z̄, lenes.*

Nota tertio ex Graco pote ex quod nutrit si suorum filiorum nutrit; habent enim: *Tanquam si nutrit foveat suos ipsius filios;* est ergo mater nutrit filiorum suorum.

VERS. 8. — *Ita DESIDERANTES VOS...* Grac., *z̄z̄z̄, ita cupidi vesti avehamus, etc.*, id est, ad eum modum, seu ut nutrit erga filios suos, erga vos amissim affecti. Vel vos amantes, sicut nutrit filios suos, avehamus, cupiebamus ex animo imperfiri vobis non SOLUM EVANGELIUM DEI, SED ET ANIMAS NOSTRAS; quippe qui nobis estis CHARISSIMI, quasi diceret: Non sp̄z̄ luci ullius, sed quia vos ex charitate diligimus. Theophylactus reijicit *z̄z̄z̄z̄, desiderantes;* vult ergo legi, *z̄z̄z̄z̄, obligati, adherentes, conjuncti vobis;* sed quid sit de hac voce, ecce rursus charitatem cupiditatis oppositam. Et ecce qualis debet esse pastoris, omnisque animarum ministri, charitas. Indus modo infantum simplicitatem, humilitatem, lenitatem; fat sicut parvulus, nullam sibi vendicas

Neque in occasione avaritiae, congregandi opes, et ditandi me: Deus testis est.

VERS. 6. — *Nec querentes ab hominibus gloriam, etc., quibuscupique.*

VERS. 7. — *Cum possemus vobis oneri esse ut Christi apostoli,* id est, potestatem et ius haberemus onerandi vos sumptu sustentationis nostre, sicut habent apostoli Christi.

Sed facti sumus parvuli in medio vestrum. Id est, humiliter ac submissi nos gerentes, itemque lenes ac placidi, nec auctoritatem preferentes, nec allegantes potestatem.

Tanquam si nutrit foveat filios suos. Id est, more nutriti problem nutrient, blandi, non imperans, etc.

VERS. 8. — *Ita desiderantes vos,* id est, cum affectu desiderantes, cupidi volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras; non solum impetrare doctrinam evangelicam, verum etiam vitam impetrare.

Quoniam charissimi nobis facti estis, quia vos ex animo diligebamus.

auctoritatem, sit verè minister. Modò induat nutricis affectuosam teneritudinem, lac doctrine sic effundat ut et sanguinem paratus sit effundere, non spe luci, non spe humanae glorie, sed ex charitate, ut illarum animarum salutem cooperetur pro quibus Christus sum effudit sanguinem pretiosum : Christi vices gerit, Christi animum induat.

VERS. 9. — MEMORES ENIM, FRATRES, ESTIS.... Ut hunc suum probet affectum, hic illorum memoriam pulsat, conscientiam verò in versu sequente. *Memores enim estis laboris...*, id est, quoties ad fatigacionem usque laboreverim. Vide paraphrasim.

NE QUENQUAM VESTRUM GRAVAREMUS. Immiti Thessalonicenses fuisse pauperes, ait Theophylactus.

VERS. 10. — VOS TESTES ESTIS ET DEUS ; quasi diceret: Vestram ipsorum conscientiam appello testem ; qui et Deum ipsum testem invoco.

QUAM SANCTI, quod Deum : QUAM JUSTI, quod proximum, et sine querela : seu quām irreprehensibiliter erga omnes sim conversatus. *Vel sancti, in doctrina et vita; justi, sim ulta injuria, exactio, importunitate; inculpati, sim illo infirmorum officio.*

VERS. 11. — SICUT SCITIS QUALITER UNUMQUEMQUE VESTRUM (amplexi fuerimus), SICUT PATER FILIOS : ita supendum putat Erasmus, qui addit: Hec est bulle apostolice claritas, qua se verbis humanis, eum templa, non explicat. Estius supendum putat eo quo dixi modo in paraphrasim, quam vide.

VERS. 12. — DEPRECATES VOS. Grec. : *Hortantes vos et consolantes et obtestatai ad ambulare*, etc. Vide paraphrasim. Hinc discit omnis animarum pastor ac minister, velut pater, affectu paterno deprecari, consolari, obtestari. Precibus exhortari desides, ne torpescant, sed in incipiatis salutis viam assiduè progradientur ; consolari moestos, ne deficiant animo, sed in Domino sperantes, anchoram salutis firmantes, tenent, fortiter patiantur ; obtestari omnes ut unusquisque in suo statu dignè Deo ambulet, qui vocavit NOS IN REGNUM SUM ET GLORIAM.

Observatio moralis.

Duo his in verbis ultimi nota, que omnis Christianus continuè versare debet animo. Primum, Deus vo-

VERS. 9. — *Memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigacionis, etc. Intelligit opus mannum, quod cum labore et fatigacione exercebat, vicitus querendus, ne, Thessalonicenses sumptus gravaret : quod sanè maximè erga eos amoris indicium erat.*

VERS. 10. — *Vos testes estis, et Deus. Id est, vos ipsos hujs rei quam dicturus sum, testes appello ; inde et Deum advoco testem.*

Quām sancti et justi, et sine querela, vobis, qui creditis, fuius ; id est, vobiscum versati sumus, vobiscum non gessimus.

VERS. 11. — *Sicut scitis, etc. Se comparat patri filios suos instituunt.*

VERS. 12. — *Deprecantes vos et consolantes, testificantes, ut ambulantes dignè Deo. Id est, ut conservareminit sicut decet cultores ac seruos Dei.*

Qui vocavit vos in sumi regnum et gloriam. Gloriam mentionem adjungit, ut eos inter afflictiones anime, et spe premii corroboret ad perseverantiam conversionis Deo digne.

cavit me ad regnum suum et ad gloriam suam. Per fidem et baptismum vocavit me ad regnum dilectissimi Filii sui, ad Ecclesiam : vocando me ad hoc regnum, vocavit et ad aeternum glorie suæ regnum, cuius pignus Spiritus sanctum accepit. Secundum, et quod inde sequitur : Ergo dignè Deo debebo vivere; dignè Deo tam bono, qui vocavit me ; dignè regno, ad quod vocavit me ; dignè gloria, cuius pignus habeo Spiritum sanctum. Cogita regnum, cogita gloriam, cogita Deum vocantem ad regnum et gloriam. Spe regni et gloria, adversa sustine, prospera despice. Intuitu Dei ad regnum misericordier vocantis, vive dignè Deo, sanctè, justè, inculpatè et irreprehensibiliter.

VERS. 15. — IDEO ET NOS GRATIAS AGIMUS DEO..... Suppositus quia hucusque de suo adventu et de sua predicationis animo, materia et modo, dixit, nunc gratias agit Deo, deus suo superius successus, probatque quod initio capituli dixit, introitum sum ad eos inanem non fuisse. *Idèo et nos assiduè Deo gratias agimus, quoniam cum a nobis predictibus audiatis Evangelii doctrinam, illam suscepistis, non ut inventum hominum, sed ut est revera, doctrina Dei, et a Deo revelata, VERE VERBUM DEI.*

VERBUM AUDITUS DEI, est verbum predicationis de Deo, seu predicationis de Deo, que, quia per auditum creditur, fides ex auditu, dicitur verbum auditus Dei. Quod vero revera sit Verbum Dei, patet ex ipsis effectibus : nimurum ex vestra constantia et ceteris vestris virtutibus, quas Verbum Dei, ut semen quoddam coeleste ac fructiferum, producit in vobis credentibus.

QUI OPERATOR; qui in Vulgata ad Deum referuntur; in Graeco tam ad ἡρόν quādum ad Deum referri potest. Sed parum refert, etiam Deus operatur per Verbum.

Observatio moralis.

Ergo semen est Verbum Dei, semen coeleste, divinum, secundum, charitatis productivum, ex natura sua, sicut in sinu Dei, Verbum producit amorem, Spiritum sanctum; cum hoc tamen discrimine maximo, quod in Deo Verbum agit nonnulli, hinc semper amorem producit. In nobis autem Verbum Dei agit liberè, cum quādā à nostrā voluntate dependenti ; hinc sepe ex malitia nostrā, inefficax est, sine fructu;

VERS. 15. — *Idèo et nos gratias agimus Deo sine intermissione, indesinenter, assiduè. Post multa de omni erga eos officio interposita, declarat, gratias agens Dei pro beneficio tam boni successus,*

Quoniam cum acceptissis à nobis verbum auditus

verbum auditum à Deo, seu quid ego et apostoli, verbum audimus et accēsumus. Verbum Dei vocat Evangelii doctrinam ab ipso Deo traditam, sive ea scripto mandata sit, sive non. Sic Isaías, cap. 35, ait : Domine, quis crediti auditui nostro ? Hos est, sermoni nostro, quem à te, Domine, audivimus.

Acceptiss illud, non ut verbum hominum, sed (sicet est verè) verbum Dei ; id est, ut verbum quod Deus ipse locutus est : qui cùm sit prima veritas nec falli potest, nec fallere.

Qui operatur in vobis qui creditis. Quod verbum agitur, exercetur, incitatur (nimurum agenti Deo) in vobis qui creditis, id est, qui illud velut semen quoddam fructiferum fide suscepistis ; agitur autem ad omne genus pliarum actionum.

quod Christus in seminis parabolâ divinè nobis expressit. Obstacula itaque, quantum est ex parte nostra, tollamus : scilicet distractionem mentis, sollicitudines, duritatem cordis. Verbum Dei suscipiamus siue est verè Verbum Dei, in corde bono, benevolo ; ut suum producat fructum, charitatem, patientiam, omni bonum opus, imitationem Christi.

VERS. 14. — VOS ENIM IMPATORES FACTI.... Probat operationem Verbi Dei, seu Dei per Verbum suum in illis. *Vos enim imputatores.... ; ut in paraphras. Nisi autem Verbum Dei, ut Verbum Dei suscepistis, et nisi operaretur in vobis, tot et tantas tentationes numquam superaversisti.*

Eadem enim passi estis.... Indicat in quo facti sunt imputatores, etc.

CONTRIBUIBUS, id est, concubis; non significat hic ex eadē tribu, seu familiā, sed ex eadē civitate et gente.

VERS. 15. — QUI ET DOMINUM OCCIDERUNT... Ex occasione patientia Thessalonicenses, damnat obliter. Iudeorum invidiam, simul et Thessalonicenses soluti, ex eo quod participes facti sint passionum Christi Domini, prophetarum, et apostolorum, Grec., proprios prophetas, etc. Non debet discipulorum conditio melior esse quam magistrī conditio : *Si me persecuti sunt*, etc. Illic D. Paulus in omnibus temptationibus tempus horae, id est, brevissimum tempus.

ASPECTU, non corde, in quo vos gerimus semper.

ABUNDANTIS FESTINAVIMUS, scđulam operam navavimus, ut quamprimum vos videmus.

VERS. 18. — EGO QUDEN PAULIS, speciatim ego Paulus ; sed IMPEDIVIT SATANAS, scilicet per inexpectatas et vehementes quasdam tentationes, ait D. Chrysostomus ; nam cùm ei fuisse struxit à Iudeis insidiæ, retentus est in Heliae tres menses, idem D. Chrysostomus.

VERS. 19 et 20. — QEAE EST ENIM NOSTRA SPES... Ratio nen reddit sui vehementissimi desideri, scilicet quod in illorum fidei firmitate fundata sit spes, gaudi, et gloria sua, materia. Agnoscite verba matrum charitatis et misericordie visceribus validè inflammatarum, parvulos suos alloquantum, ait D. Chrysostomus et post illum Theophylactus. Patris et matris amor in unum communis amorem Pauli non aquiparabit, ex eodem Chrysostomo. Si haec Paulus dixit hominibus adhuc mortalibus, quidni beatae Mariae Virginis Dei pars in eolis regnanti dicere poterimus ?

VERS. 17. — Nos autem, fratres, desolati à vobis ad tempus horae, aspectu, non corde. Ostendit se invitum urgente persecutione ab eis dissexisse, Act. 17. Desolati, vel orati, quomodo filius patre, aut pater filii orbarat.

Abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio, id est, ut vobis, etiam corpore, praesentes essenuis.

VERS. 18. — *Quoniam voluimus venire ad vos, etc. Id est, adversarius, nimurum diabolus. Quia malo homines instigante Satana progressum Evangelii impediunt ; vel insidias Apostoli strenuas in via, etc.*

VERS. 19. — *Quae est enim nostra spes, etc. Id est, nonne vos estis spes nostra, et gaudium nostrum, et corona glorie coram Domino nostro Iesu Christo, cum advenire redditur unicunque secundum opera sua? Corona glorie, id est, decus, ornatus, splendor, gloria, magnificencia.*

VERS. 20. — *Vos enim estis gloria nostra et gaudium, per vos ero gloriatus et illustris in regno Christi, ut meritio de vobis gloriari possit.*

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notanda, et ad præzim redigenda.

1º Ab exemplo D. Pauli dicat omnis bonus pastor, apostolicus concionator, universa officia sui partes. Qualis esse debeat, quām in Deum fidens, quām fortis in passionibus, quām liber et audax in predicando Dei verbo; v. 2. Qualis esse debeat illius doctrina; quām vera, pura, divina; v. 5 et 4. Quo animo prædicare debeat; non ut placet hominibus, non ut sue cupiditati serviat, sed ut Deo, cordium inspectori, placeat; v. 4, 5, 6. Quo affectu se gerere erga subditos, sicut mater nutrit filios suos; paratus non lac doctrine tantum dare, sed et vitam; v. 7. Quomodo cum illis conversari; pié, justè, inculpato; v. 10. Quāta sollicitudine modò exhortari, modò consolari,

CAPUT III.

1. Propter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis :

2. Et misimus Timotheum, fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra,

3. Ut nemo moveatur in tribulationibus istis : ipsi enim scitis quid in hoc positi sumus.

4. Nam et cùm apud vos essemus, prædictabamus vobis passus nos tribulations, sicut et factum est, ei scitis.

5. Propterea et ego amplius non sustinem, nisi ad cognoscendam fidem vestram : ne forte tentaverit vos qui tentat, et inanis fiat labor noster.

6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, et annuntiante nobis fidem et charitatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos :

7. Ideo consolati sumus, fratres, in vobis, in omni necessitate et tribulatione nostrâ, per fidem vestram.

8. Quoniam nunc vivimus, si vos statis in Dominio.

9. Quam enim gratiarum actionem possimus Deo retribuire pro vobis, in omni gaudio, quo gaudentis propter vos ante Deum nostrum,

10. Nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea quae desunt fidei vestra?

11. Ipse autem Deus et Pater noster, et Dominus postea Jesus Christus, dirigat viam nostram ad vos.

12. Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat charitatem vestram in invicem, et in omnes, quemadmodum et nos in vobis :

13. Ad confirmando corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

ANALYSIS.

1º *Paternam indicat suam in Thessalonicenses solitudinem, quā pressus elegit solus Athenis relinquī, et Timotheum, sicut sibi necessarium, ad eos mittere, v. 1, 2, 3, 4, 5.*

modo obtestari, v. 12; sicut pater filios suis, v. 11, ab illis corde nunquam abesse, quia ab eorum salute pendet et sua; v. 17, 19.

2º Ab exemplo Thessalonicensium dicat omnis veri Christianus qualiter erga suos pastores et doctores gerere debeat. Illos tanquam Christum et Deum ipsum audire ad regnum et gloriam suam vocantem; v. 12. Illorum conciones tanquam Dei verbū audiare, credere, exequi; v. 15. Vitam Christo Deoque dignam ducere, v. 12; Christum imitari, pro illo libenter pati, v. 14. Tales Christiani erunt pastorum spes, gaudium et corona; v. 19 et 20.

CHAPITRE III.

1. Ainsi, n'y tenant pas longtemps, nous préférâmes demeurer seuls à Athènes,

2. Et nous avons envoyé Timotheo notre frère, et ministre de Dieu dans l'Evangile de Jésus-Christ, afin qu'il vous fortifie, et qu'il vous exhortât à demeurer fermes dans votre foi;

3. Et qui personne ne fut ébranlé pour les persécutions qui nous arrivent; car vous savez que c'est à qui nous sommes destinés.

4. Et dès lors même que nous étions parmi vous, nous vous prédisions que nous aurions des afflictions à souffrir, comme nous en avons eu en effet, ainsi que vous le savez.

5. Ne pouvant donc attendre plus longtemps moi-même, je vous l'ai envoyé, pour reconnaître l'état de votre foi, ayant appris que le tentateur ne vous était tente, et que notre travail ne devait inutile.

6. Mais Timotheo étant revenu vers nous après vous avoir vus, et nous ayant rendu si honnête témoignage de votre foi et de votre charité, et du souvenir plein d'affection que vous avez sans cesse de nous, qui vous porte à désirer de nous voir, comme nous avons aussi le même désir pour vous;

7. C'est ce qui fait, ô frères, que, dans toutes les afflictions et dans tous les maux qui nous arrivent, votre foi nous a fait trouver notre consolation en vous.

8. Car nous vivons maintenant, si vous demeurez fermes dans le Seigneur.

9. Et certes quelques assez dignes actions de grâces pouvons-nous rendre à Dieu, pour la joie dont nous nous sentons comblés devant lui à cause de vous?

10. Ce qui nous porte à le conjurer jour et nuit, avec une ardeur extrême, et nous permettre d'aller vous voir, afin d'ajouter ce qui peut manquer encore à votre foi.

11. Je prie donc Dieu notre Père, et Jésus-Christ notre Seigneur, qu'il lui plaise de nous conduire vers vous.

12. Que le Seigneur vous fasse croître de plus en plus dans la charité que vous avezles uns envers les autres, et envers tous, et qu'il le rende telle que la notre l'est envers vous;

13. Qu'il affermisse vos cœurs, en vous rendant irréprochables par la sainteté devant Dieu notre Père, au jour où Jésus-Christ notre Seigneur paraîtra avec tous ses saints. Amen.

ANALYSIS.

2º *Ex Timotheo ad se reverso cognitum eorum in fide constat, mirè gavissim se affirmat, v. 6, 7, 8.*

3º *Ob id Deo gratias agit, ipsamque orat ut eos revdere et in fide perficere sibi concedat, v. 9, 10, etc.*

PARAPHRASIS.

1. Ideo vestri desiderium diutius ferre non valentes, decrevimus (licet hoc triste) Athenis soli relinquere.

2. Et Timotheum, fratrem nostrum, licet mihi necessarium, upore Dei ministrum, et in Evangelio Christi predicando meum coadjutorem, misimus ad vos, ut in fide roboretur, et ad perseverantiam horlando et consolando vos amaret.

3. Ne quis vestrum turbaretur in afflictionibus istis; ipsi enim scitis quid ad passiones sustinendas destinati sumus.

4. Etenim cum apud vos essemus, predicebamus vobis nos afflictum iri, quemadmodum et factum esse nos.

5. Cum ergo diutius rerum vestrarum ignorans esse non ferre, propter Timotheum ad vos misi, ut per eum scirem quomodo se vestra fides haberet: metuebam enim ne forte vos tentasset Satanás, iniquis et infructuosus fueret labor quem in vobis instituendis impendi.

6. Nunc autem cum à vobis ad nos redierit Timotheus, et faustum nobis nuntium retulerit de fide et charitate vestra, de honorifica quam habetis de nobis memoriā, de ardenti desiderio quo nos vivere tenemini, sicut et nos desideramus vos consipere,

7. Propter hanc nobis à Timotheo nuntiata, et pre-

COMMENTARIA.

VERS. 1. — In precedenti capite, patri et matri semiperpetuum comparavit Apostolus. In ultimi versibus pargens in eadem similitudine, dixit se suo è Thessalonici exitu præ proprio charismatis suis filii orbatum fuisse. Addidit denique quid pro amore simul et more re ardentissime desideraverit eos revisere, iisque sapientemente studi conatus fuerit, sed huncus Satanas id impediter; nunc consequenter ad huc dicit :

PROPTER QUOD NON SUSTINETES, id est, ideo hoc vestri desiderium diutius ferre non valens, satius duxi Athenis relinquī solus. In plurali loquitur, sed in singulari intelligendus, ut patet ex v. 5 hijs capitū, et ex Act. cap. 18, ubi Sylas cum Timotheo è Macedonia ad Paulum Corinti agentem revertitur. Vulgata nostra grammaticam negligens dixit: *Non sustinetes, placuit nobis*, id est, decrevimus, liberare volumus, satius duxi relinquī soli, licet hoc triste foret nobis, quam vos necessario destitui auxilio. Pastores non sibi, sed sui gregi.

VERS. 2. — ET MISIMUS TIMOTHEUM FRATREM NOSTRUM ET MINISTRUM DEI... Greca addunt, et cooperatorem miserit ad eos Timotheum, exponit verbis sequentibus.

Ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra. Ut vos in fide confirmaret, et exhortaret ad perseverantiam.

VERS. 3. — UT NEMO MOVEATUR IN TRIBULATIONIBUS istis, persecutionibus Judeorum et gentium. De soli afflictionibus Apostolorum loqui sequentia docent.

Observatio moralis.

Audiant quibus sunt aures ad audiendum. In hoc positus est Christianus; de omnibus fidelibus dicit: *In his positum sumus, ait D. Chrysostomus. Omnes qui plerumque vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur, 2 Tim. 5. Nullus excipitur, si modo plerumque seu christiane vivere velit. Hinc D. Leo: Nunquam desit tribulatio persecutionis, si nunquam desit observantia pietatis, etc. Sicut ergo tollens est corporis (Ecclesiae) plerumque vivere, ita talius est corporis crucem ferre quia merito fieri unicuique suadetur, quia propriis modis atque mensuris a uno quoque toleratur. Unum non men est persecutionis, sed non una est certaminis causa. D. Leo, serm. 9 de Quadragesima, circa Act. 8. Sicut oportet pati Christum, et ita intrare in gloriam sumus, sic oportet pati Christianum, et ita intrare in gloriam.* Certa autem, ait item D. Leo, atque secura est expectatio promissae beatitudinis, ubi est, participatio dominice passionis; ibidem. *In his positum sumus, id est, ab hoc nati sumus: hoc est nostrum munus et officium; haec est vita nostra: et tu queris quietem et recreationem, D. Chrysostomus, hic. Non instat licet latus laetans et cogens sacrificare, sed instat vehemens pecunie cupiditas, et avaritia nobis effodiens oculos; idem. Amor pecunie, voluptatis et gloriae, vincendus. Vide Chrysostomum, pag. 287.*

VERS. 4. — *NAN CUM APUD VOS... Hoc et de Pauli persecutionibus intelligendum. Omibus quidem Christianis passiones à Deo destinate sunt, sed apostolis et viris apostolicis atque sanctioribus in majori mensura. Quo major gloria ad quam destinati sumus, eò major nobis passionis mensura destinatur, quia gloriam assequamur. Itaque in passionibus respice gloriam. Afflictio mater est gloria, ait D. Hieronymus. Momentaneum et lete tribulationis nostre aeternum glorie pondus operatur in nobis, ait D. Paulus.*

VERS. 5. — *PROPTEREA ET EGO AMPLIUS... Vide paraphrasim.*

NE FORTI TENTAVERIT VOS QUI TENTAT, scilicet diabolus, cuius officium est tentare: hinc, Matth. 4,

Ipsi enim sciens quid in hoc positum sumus; q. d.: Nomen vobis videri non debet quod fieri patiar, etc. Respicit ad illud quod de ipso Dominus dixerat, Act. 9: Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

VERS. 4. — *Nam et cum apud vos essemus, etc. Partim experientia, partim fama et relatum aliorum.*

VERS. 5. — *Propterea et ego amplius non sustinens, desiderium, scilicet agnoscendum fidem et res vestras, nunc (Timoneum) ad cognoscendum fidem vestram;* num firma esset et constans, an aliqua parte labeculata.

Ne forte tentaverit vos qui tentat. Ut potest qui mutant ne quo pacto tentator ille, scilicet diabolus, occasione meorum afflictionum vos tentaverit, ac tentatione impulerit ad aliquem fidem defectum.

Ei immo fat labor noster; labor, quem vobis instituendis insumpsi, redditur irrius et infructuosus: quoniam Apostolo salva manerent premia sui laboris.

VERS. 6. — *Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, et amministrante nobis fidem et charitatem vestram, id est, nonnumquam retulimus fidem, et charitatem vestram perseverantis et inconcessa.*

Et quia memoriam nostri habets bonum semper. Id

dicitur tentator. Tentat autem ad decipendum, ut explicat D. Thomas. Tentat verò Deus, v. g., tentavit Abraham, ut illius fidem alii manifestaret et ad bonum promoveret.

VERS. 6. — *NUNC AUTEM VENIENTE TIMOTHEO... Græc., nuper autem, etc. Syr., nuper autem. Vide paraphrasim. Tria magnificienda Paulo de Thessalonicensibus refert Timotheus, fideliter puritate, charitatem fervorem, honorificum ministeriorum Evangelii recordationem. De hoc reditu vide Act. 4.*

VERS. 7. — *INDE CONSOLATI SUMUS... Vide paraphrasim. Prinus effectus boni nuntiū quem Timotheus de Thessalonicensibus Paulo refutavit, consolatio fuit spiritualis; et tanta consolatio, ut præ illa omnium suorum afflictionum, licet ingentium et innumerarum, penè oblitus fuerit.*

VERS. 8. — *QUONIAM NUNC VIVIMUS... Quia etsi quotidiani in mortibus verser (quotidie morior, ait 1 Cor. 15), letam tamen duco vitam, si vos, fratres, in suscipit fide constantes perstatis. Vestra quippe in fide confirmatio vita mea est. Non dixit latetam, sed vivimus, quasi absque hoc ne vivere quidem esse existimat, ait D. Chrysostomus. Sic affectos oportet esse magistros; sic discipulos, et nihil unquam erit absurdum, idem D. Chrysostomus. Fides, claritas, sanctitas discipulorum sit magistrorum vita: absque hoc, vitam nihil reputant. Discipuli præceptorum suorum mentionem faciant semper cum laude; ipsos diligant et honorent, non presentes tantum et miracula patentes, sed et absentes et innumerabilia probra et mala patientes.*

VERS. 9. — *QUAM ENIM GRATIARUM ACTIONEM... Vide paraphrasim. Secundus effectus boni per Timotheum relati nuntiū, gratiarum actio. Quasi diceret, ait Theodoreus: Lingue laudes vincti latitudo magnitudinē; non possumus enim Deo hymnum ferre qui latitudo quam de vobis cepimus respondet.*

VERS. 10. — *NOCTE ET DIE ABUNDANTIAS. Græc., super exubantem: seu plus quam abundanter, abundantissimum, super modum. Tertia effectus hujus boni est, cùmque nuntiasset vos retinere bonam et honorificam nostram memoriam, eamque jucem ac perpetuan.*

Desiderantes nos videre sicut et nos quoque vos. Per hoc significat se ab illis ut præceptore a disciplinis redamari; quod ut sibi gratissimum commemorat.

VERS. 7. — *Idem consolatus sumus, fratres, in vobis, etc.; q. d.: Nihil istorum malorum grave duco, posteaquam cognovi fidem vestram, de qua metebam, esse in tuto.*

VERS. 8. — *Quoniam nunc vivimus, etc.; q. d.: Litteret ad mortem usque affligamur, dum tamen audiimus vestram constantiam et fidem, quam habetis in Domino, quasi reviviscimus, et à mortuis excitantur.*

VERS. 9. — *Quoniam enim gratiarum actionem possuimus Deo retribuere pro vobis, de vobis, qui persistitis in fidē? q. d.: Nullas satis dignas, ac tanto beneficio parens.*

In omni gaudio, super omni gaudio, quia gaudemus propter vos, in fide inter adversa constantes, ante Deum nostrum, id est, in conspicu Dei nostri.

VERS. 10. — *Nocite ab aliis abundanter orantes, etc.; q. d.: Opto vos videre ut imperfectam evangelizatioem meam et instructionem vestram, quam ob Judentorum persecutionem abrumptere coactus sum, absolvam et perficiam.*

munti, desiderium eos videndi, ut si que desunt eis, verbis perficiat. *Nocte igitur et die, id est, assidue, plus quam abunde, id est, ardentissime, vehementer, precor ut vos videam. Quemadmodum agriculta quispiam audiens agros à se cultos fructibus abundare desiderat illos oculis intueri, D. Chrysostomus et Theophylactus.*

ET COMPLETAM, amplioribus scilicet et clarioribus instructionalibus, QUE DESENT FIDEI VESTRE. Non omnem percepitur doctrinam, ut sit Theophylactus post S. Chrysostomum, sed deerat fortasse ipsis quedam de resurrectione, idque genus alia: hoc dicit, defectus fidei. Hoe Pauli de Thessalonicensibus visitandis desiderium, etiā a Timotheo iam visitatis, omnium prælatorum, de suis subtletis in propria personā visitandis, est instructio: alium miserit Timotheum, debet tamen ipsi personaliter visitare.

VERS. 11. — *INDE AUTEM DEUS... Hanc primam Epistole partem finit oratione ad Deum. Orat autem primò ut ad eos ipse prosperum iter habeat. Vide paraphrasim.*

VERS. 11. — *Ipse autem Deus et pater noster; id est, Deus qui idem est Pater noster, ait nimirum ratione quia nos sibi in filios adoptavimus.*

Et dominus noster Jesus Christus, dirigit viam nostram ad vos. Verba sunt optantes cum preceutione, ut prosperriter iter ad eos habeat, ea facturis quae dixit.

VERS. 12. — *Vos autem dominus multiplicet, ut numerus fideli, quem reliquie coactus sum, multiplicetur, et numero augetur. Et abundare faciat charitatem vestram in inicet et in onus: abundare et exuberare faciat mutuum inter vos charitatem: ne similius inter vos, sed erga omnes homines, etiam infideles et vestre salutis inimicos.*

Quemadmodum et nos in vobis; quemadmodum ergo charitate abundo erga omnes, ut qui etiam mortales sumus pro vestra salute.

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maximè notanda, et ad proximam redigenda.

1° Nota breve et grande verbum, in hoc (ad patrem scilicet) positum sumus, v. 5. Penetra necessitatē, utilitatem et gloriam passionum. Necesitatem: in hoc, positus est Christianus. Sicut oportet pati Christum, etc. Omnes qui plerumque vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur, 2 Tim. 5. Regnum celorum vnde patitur, et violenti rapient illud; Matth. 11, 12. Necessarii vincendus amor pecunie, voluptatis et glorie; ad hoc autem visi sibi facienda. Vide v. 5 et observationem moralē. Utilitatem et gloriam: *Momentaneum et lete tribulationis nostre supra modum in sublimitate aeternum glorie pondus operatur in nobis.* 2 Cor. 4, 17. Afflictio

mater gloriae, D. Hieronymus. Certa atque secura est expectatio promissae beatitudinis, ubi est participatio dominice passionis, S. Leo. Glorie et passionum est quendam proportionem. Vide v. 5 et 4, et observations.

2° Aliud breve et grande verbum pro se nobis pastor apostolicus: *Viximus, si statim in Domino, v. 8. Ovium sanctitas sit pastoris vita. Absque ea vitam pro nihil ducat. Ad illam vigilet, labore, vitam impeadet. Notet etiam ardens D. Pauli desiderium Thessalonicensibus visitandi, v. 10, ut illud imitetur. Et in oratione D. Pauli pro Thessalonicensibus observet quid intendere et quid orare debeat in suorum subditorum visitatione, v. 11, 12, 13.*

CAPUT IV.

1. De cetero ergo, fratres, rogamus et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accipistis a nobis, quoniam oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambulete, ut abundetis magis.

2. Scitis enim quia precepta dederim vobis per Dominum Jesum.

3. Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra; ut abstineatis vos à fornicatione,

S. S. XXIV.

VERS. 12. — *VOS AUTEM DOMINUS MULTIPLET.... Secundo orat ut eos Deus augeat in fide, seu fideles multiplet.*

ET ABUNDARE FACIAT CHARITATEM VESTRAM. Græc.: *Et abundare faciat caritate. Tertiō, ut eorum augeantur merita per caritatis augmentum, que semper crescere debet in hac vita. D. Ambrosius et D. Anselmus habent etiam, abundare faciat caritatem. Syr.: Et multiplicet et abundare faciat caritatem vestram unius erga alterum, et erga unumquemque, quoniam nos amores vos complectimur.*

Nos in vobis. Græc., nos in vos, id est, erga vos.

VERS. 13. — *AD CONFIRMANDA CORDA VESTRA SI NE QUERELA, IN SANCTITATE. Græc., inculpata. Syr., inculpabilis. Hoc autem orat, ut in sanctitate stabilissimis irreprehensibilis in die iudicii. Vide paraphrasim. In omnibus ad Dei iudicium attende, et ad illud tu te vite sanctitate prepara.*

VERS. 15. — *Ad confirmando corda vestra sine querela in sanctitate. Dominus vos abundare faciat charitatem, ita ut per eas confirmando corda vestra in omnib[us] bono; vos, inquam, reddendo irreprehensibilis atque sine offensione viventes, idque cum sanctimoniam, id est, puritate et munditia privatā animi et corporis.*

Ante Deum et Patrem nostrum. Id est, coram Deo, ut tales sint in conspicu Dei Patris nostri, quem nihil latet, et non solum in oculis hominum qui tantum vident ea que foris apparent. Periphrasis est vere sanctitatis.

In adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis eis; ut in adventu Christi tales sint, et invenerintiam cum omnibus sanctis eis, id est, cum omnibus per ipsum sanctificatis. Amen, id est, fiat.

CHAPITRE IV.

1. Au reste, ô frères, nous vous supplions, et nous vous conjurons par le Seigneur Jésus, qu'ayant appris de nous comment vous devez marcher dans la voie de Dieu pour lui plaisir, vous y marchiez aussi d'une telle sorte, que vous y avancez de plus en plus.

2. En effet, vous savez quels préceptes je vous ai donnés de la part du Seigneur Jésus.

3. Car la volonté de Dieu est que vous soyez saints; que vous vous absteniez de la fornication;

(Quarante-deux.)